

דפי עיון

במפרשים

"ליהודים היתה אורה" אמר רבי יהודה:
אורה - זו תורה.

וכך הוא אומר:

"כי בר מצוה ותורה אור" [מגילה ט"ז]

לזכרה של: אורה מושקוביץ ע"ה
משואות-יצחק

י"ל ע"י מ. מושקוביץ * משואות-יצחק 79858, ד.ג. שדה-גת * טל': 08-8581440 * פקס: 08-8503835

שנת תשס"ה

פרשת אחרי מות

א. הכתב והקבלה.

פרק יז פסוק ד':

: ונכרת האיש וגו'. ונשאר מקומות אחר
ונכרתה הנפש ההיא, כי הכריתות שנכרתה הם על שלשה חופנים, יש כרת לגוף לצדו, ויש
כרת לנפש לצדה, ויש כרת לשניהם לגוף ולנפש. כרת לגוף לצדו יהיה צענים או צימים, כי מי
שהוא לדיק ורצו זכיות ונכשל צעצרה של חיוצ כרת ימות צחלי ימיו וזה כרת של שנים. וכרת של
ימים הוא כגון זקן שעצר על חיוצ כרת ימות לגי ימים, כמו שאמרו חז"ל מתי ליום אחד ה"ז מיתה
של זעם לצי ימים מיתה של צהלה לגי ימים ה"ז מיתה של כרת, ועל כרת זה שהוא לגוף נאמר
כאן: ונכרת האיש כלומר שיכרת גופו צענים או צימים. אבל נפשו תהיה זוכה צעולם הכשמות;
כרת לנפש לצדה הוא מי שחטא צעצרה חמורה של חיוצ כרת והיו עונותיו מרובים מזכיותיו,
עונש הכרת מוגיע לנפשו לאחר שנחפרדה מן הגוף, ועל כרת זה נאמר: ונכרתה הנפש והאשר
שלה אין שום כרת לגוף ולפעמים יחיה ימים ארוכים ומי שלום; כרת לשניהם לגוף ולנפש הוא
לעוצד עבודה זרה, ועל זה נאמר הכרת הנפש ההיא ואח"כ הכרת צעוה"ז חכרת לעוה"ז
שיכרת גופו ונפשו חטול עעוה"ז ונעוה"ז.

אלו

1. פרשנו צוסק כאן בנולד ראש ופאתי אוסבר באופן מפורש, מה מביאו לכך דוקא כאן?
2. פלוש סוטי כרת מונה פרשנו, התוכל להסביר ולציין את ההבדל ביניהם?
3. פרשנו מסביר אפשרות אדמ יחיה ימיו בטוב אף על פי שצונשו יהיה קשה, איך?
4. מה מביאו להסביר כך?
5. לפסול התוכל להסביר - לפי פרשנו - מהו בדיוק "כרת"?

* * *

ב. צרוך המור.

פרק יז פסוקים ה', ח':

ה. ומאת עדת בני ישראל יקח שני שעירי עזים. לפי שפר ואיל הראשונים היו לכפר על אהרן ועל הכהנים²⁷. ולקח את שני השעירים (פס' ז'), הנזכרים למעלה. וכן שני השעירים הנזכרים בענין רבקה, שאמרה ליעקב וקח לי משם שני גדיי עזים טובים²⁸, לטובתם של ישראל, הם שני שעירים הנזכרים כאן לכפר על עונות בני ישראל. ואמר כאן ונתן אהרן על שני השעירים גורלות גורל אחד לה' וגורל אחד לעזאזל (פס' ח'). ושם ביארתי טעם נכון ב²⁹.

וענין זה השעיר כבר דברו בו, לפי שנראה דבר זר נגד תורתנו הקדושה. ועוד כתב הקדוש ראיתם עבד שמשליך גורלות עם המלך (וזהר ח"ג קא), ועל זה האריכו הרבה. ובספרי ספר שקר, כי כוונת הש"י לא היתה אלא לטובתם של ישראל³⁰, ולהרחיק מהם מעשיהם שהיו זובחים את זבחייהם על פני השדה. ואע"פ שהיו רגילין בכך, עכשיו הוא רוצה להרחיק מהם זוהמא, שיעשה בזה שיכרת מעמיו. אלא שיביאו קרבנם אל פתח אהל מועד. וא"כ איך עלה על הדעת שיצוה הש"י לישראל שישלחו השעיר על פני השדה, ולכן אמר ולא יזבחו עוד את זבחייהם לשעירים אשר הם זונים אחריהם, במצרים.

אחרי מות

ח. ולהוציא זה הדבר מלבם, חזר לומר ואליהם תאמר, לחושבים סברא זאת. איש איש מבית ישראל ומן הגר אשר יגור בתוכם. כלומר, שנספחו על בית ישראל, והיה להם סברות רעועות מקודם. ואולי יחשבו כי זה הולך על הדרך ההוא, להם תאמר ותזרו כי איש איש אשר יעלה עולה, ואל פתח אהל מועד לא הביאו" ונכרת האיש ההוא מעמיו (פס' ט).

אילוף

1. פתחילת הקטע מסביר פרשנו את השימוש בפני עצירי דוקא, התוכל להסבירו?
2. מה הקושי בענין העציר ולמה "נראה דבר זה נכד תורתנו הקדושה"?
3. מהי דעת הפרשנים שפרשנו אינו מקבלה?
4. מהי דעתו הוא ומהי הוכחתו מן הפסוק?
5. מהי סכנת "הנספחים" ואיך פותרים אותה?

* * *

ג. רש"ר הירש.

פרק יז פסוק ז':

(ז) ולא יזבחו עוד את זבחיהם לשעירם וגו'. בפרק הקודם כבר נזכר שעיר; הוא ייצג שם בהמיות חושנית, החיה בלא כבלים וללא ביקורת; מקומה הוא במדבר — ולא בתחום מושב האדם, הנבנה מסביב למקדש התורה. גם השעירים הנזכרים בישיעיהו — "ושעירים ירקדו שם" (יג, כא); "ושעיר על-רעהו יקרא" (לד, יד) — הם חיות החופש של המדבר והיער. נמצא, ששעירי השדה הם הניגוד הגדול ביותר לחזון האנושי של התורה. עתה קורבנו של אדם מבטא את אישיותו, והוא מבקש לזכות בו לקירבת ה'. לשם כך מביאו אל הכהן אל מקדש התורה — שהוא התנאי והמתווך לקירבת ה'. אך אם מביאו לשעירים על פני השדה, הרי הוא סוגד לבהמיות החיה ללא ביקורת ורואה בה את חזונו האנושי; הוא כופר באופיו האלוהי של האדם, המבדיל בין אדם לבהמה; יחד עם המטריאליסטים של כל התקופות הרי הוא הופך חושניות בהמית ליעוד יחיד של האדם; ועליידי כך כבר שירש עצמו מיסוד הקיום של חוג עמו הקנוי לה: "ונכרת האיש ההוא מקרב עמו" (לעיל פסוק ד).

מבחינה רוחנית יש בכך משום הריגת אדם: "דם יחשב לאיש ההוא דם שפך" (שם). כי האדם שנברא בצלם נעלה מן הבהמה ושונה ממנה בטבעו, וכיבוד צלם האלוהים שבאדם הוא טעם האיסור של הריגת אדם (עי' בראשית ט, ו ופי' שם) — בניגוד להיתר הריגת בהמה. עתה קרבן הוא ביטוי סמלי של אישיות האדם (או בחינה אחת שבה, כגון מנחות); והקרבנות לאידיאל בהמי — יש בה מבחינה רוחנית משום הריגת צלם האלוהים שבאדם: "דם יחשב לאיש ההוא דם שפך!"

החיים הגופניים של הטבע — מקומם הוא על פני השדה; ואין האדם קרוב להם אלא מצד גופו. אך לא באלה, אלא בתכתיב תורת ה' הפונה אל נשמת האדם — ואשר לשם קיומה ניתנה לו השליטה בגופו ובעולמו — רק בתכתיב זה של תורת ה' נבקש את הדבר ליעודנו. ומשנקבע מקומו של דבר ה' בדביר — בשעת איסור הבמות — הרי כל קרבן שלא הוקרב בתחום המקדש, נחשב כאילו פנה עורף לתורת ה'; שהרי ה' העיד במקדש על תורתו; דין קרבן זה כדין זבח בשדה (עי' תורת-כהנים; זבחים קו ע"ב; וראה פי' לעיל פסוק ג), ומקריבו ענוש כרת (ראה פי' דברים יב, יג).

אילוף

1. פרשנו חוזר ומדגיש את מהותו של "העציר" למה זה כל כך חשוב לו כאן?
2. "קורבנו של האדם מטא את אישיותו" מה רוצה פרשנו לומר בזה?
3. מהו "התנאי והמתווך לקירבתה"?
4. איך פרשנו מסביר את המושג הפלתי ברור של: "ונכרת"?
5. איך יש בזה מבחינה רוחנית מושג רצח?
6. למה כל קרבן שלא הוקרב במקדש הינו פניית עורף להקב"ה?
7. איך לפי כל זה מופן אמר כן כי צונשו "כרת"?

* * *

משרשי המצוה לפי שהשם גרוף הוא קבע
 מקום לישראל להביא שם קרבנותם ולהקנין שם
 לבנם אליו ומתוך קביעות המקום והגדלתו
 ויראתו אל-לב בני אדם. נפשם מתשעלת שם
 לטוב, והלקבות מתברכים ונמצים לקבל שם
 מלכות שמים שלמה, על-כן מנצנו השם מצעות
 הקרבנות רק במקום שהוא קבי שמהא כפרה
 שלמה לנו, וכלל הדברים: פי קל-אשר צננו
 לטוב לנו, כמו שקתבנו, פי האל חפץ בטובת
 בריותיו בטוב הגדול, ואמר: פי מי שיקריב
 חוץ לאותו המקום הנקטר, דם יחשב לו, והענין
 הוא, פי השם לא התיר לבני אדם אשר בעלי
 סיים רק לבפרה או לצרכי בני אדם, כגון מזון
 או רפואה או קל-דבר שיש בו שום צורך בני
 אדם; אבל להמיתם מבלי שום תועלת קלל, גש
 בדבר השקטה ונקרא שופך דם, ואף-על-פי
 שאינו כשפיכות דם האדם למצלת האדם ופחיתות
 הנקמה, מבלי-מקום שפיכות דם יקרא מאסר שלא
 התירו הפתוב לשפכו ללא תועלת, ועל-כן אמר
 סתם שהוא כשפיכות דם, אסר שהוא שופך דם
 במקום שלא נצטנה לשמטה, ואין באותה שחיתה
 תועלת קלל, אבל גש בדבר נזק שצבר על מצות
 בוראו, ולכן צנשו הפתוב בקרת.

אלו

1. מהי סיבת הציווי לקבוע מקום לקרבנות?
2. למה רק שם יו "כפרה שלמה"?
3. פרשנו קובע כי המקריב מחוץ למקדש "דם יחשב לו" למה?
4. שתי סיבות בלבד מצדיקות שחיות בעלי חיים, מה הן ומה הוא מוציא צ"י לה?
5. שפיכות דם והשחתה - למה זה כל כך חמור בעיניו?
6. האם כל זה מסביר את הצו?

* * *